

se v eni deželi nikdar poravnati ne more, ker se iz ene dežele v drugo lahko, posebno če je dalje, pošiljati ne more. Naj se ceste še tako boljšejejo in pomnožujejo, železna cesta še tako daljša in razprostira, ima seno tako majhno ceno, da se nikakor ne izplača, ga po omenjenih potih sem ter tje prevažati. Zato tudi sena, slame, gnoja in enakih reči po železnici ne prepeljujejo, če daljava več od 100 milj preseže. Naj cenejše in naj zlozniše se po vodi iz kraja v kraj pošilja, na pr. po reki in sicer po vodi doli; proti vodi seno voziti, bi bili tudi pri nizki brodnini potroški še vedno prehud.

Kakor se tedaj seno v svojem navadnem rahlem stanu težko v druge kraje prepeljati da, ravno tako lahko se stlačeno ali prešano dalje spravi. Že davnej imate vlada francoska in angleška v navadi, da ob vojskah v tujih deželah konjištvo, še cele tje čez morje, z domačim senom preskrbuje. Ob vojski v Moreji, Algeriji in v Krimu se je neizrečeno veliko prešanega sena v barkah za armadami pošiljalo in v dobrem stanu na odločeni kraj pripeljalo, da so konji in mežji imeli obilo in dobre krme.

Le škoda, da se kmetijski gospodarji te koristne navade sploh ne poprimejo, da bi ob času potrebe obilnost sena po francoski in angleški šegi prevaževali v tiste kraje, kjer jim ga primanjkuje. O subih letinah bi posestniki iz takih travnikov, na ktere se da voda napeljati in na katerih vedno obilo sena nakosijo, vse seno, ki ga je preobilo za rabo domačo, lahko v druge kraje, ker jim ga primanjkuje, prav drago spečali, ako bi stlačeno tje pošiljali. Ministerstvo francoskega vojaštva je dalo nedavno mašino napraviti, s katero se seno tako spreša, da je trdo kakor les. Po tem takem se da tudi po železnicah v velike daljave pošiljati in ne prizadene v sprešanem stanu več stroškov kakor drugo blago. Stroški prešanja, obresti od denarja, ki se je za mašino dal, so le 1 frank (24 starih krajev.) za 200 funtov sprešanega sena. Razun tega, se da sprešano seno lahko sem ter je po svetu prepeljuje, ima tudi še druga predstva, ki se ne smejo prezreti. Tako stlačeno seno se ne more podrobiti, ne uprašiti, ne premočiti, ne popaliti, ne pogubi semena in se nikdar slabega okusa ne navzame.

Veliki krompirjevec.

V Česki je neki gospodarski uradnik knjeza Lichtensteina tako velik krompir pridelal, da je krompirjevec četrilj šolnje visok vzrastel, na njem nahajajoči se krompir, pa je bil debel kakor polična steklenica in nek vagal više od jednega funta. Ta veliki krompir je bil izrejen po nekem novem umetnem načinu krompir rediti, kateri se je na knjezovem posestvu prvokrat poskusil in tedaj tudi potrdil.

Jabelko na trti.

Na vrtu Davida Mooraa v Boksintonu v Virginiji je letos izrastlo prvo lepo jabelko na trti; na eni strani jabelka se je videl grozdni cvet. Misli se, da se je ta čudna prikazen naredila tako, da je pal jabelčin cvet po naključju v grozdni cvet in po tem ž njim skupaj raste.

Navodi k narodnemu gospodarstvu.

(Dalje.)

IV. del.

O bankah.

39. Osnova pa je sledeča: ko se ima vstanoviti banka z kapitalom n. p. en milijon goldinarjev posoditi, se ta vsotina razdeli n. p. v 10.000 razdelov po 100 goldinarjev; kdor si koli, vzeme potem teh 100 gld. razdelkov ali delnic — akcij — (shares) kolikor mu drago, t. j. kolikor ima denara in ga na ta način v barant želi, postane s tim delničar — akcionar — (share holder). Ko so se vse delnice poprodale in so delničarji svoj denar vložili, se je priredilo en milijon denara za posojivanje, komurkol, ki si želi in je sposoben si od tega denara izposoditi. Ob določenih obrokih se razmerno obrestini dobiček porazdeliva med delničarje (shareholder). Porazdeljeni dobiček se imenuje „razdeljina“ ali „dividenda“; delnice ali akcije činijo tukaj gmoto ali vložbino (stock). Ako kdo želi izvzeti tega denara, ki ga je tako v banko založil najde koga, ki mu odkupi jegove delnice — akcije — ali stock in s tim postane ta delničar — akcionar — stock — holder); ta vloži v družno zalogo ali fond

kolikor oni izvzeme. Takšno medseobno prenašanje ali barant z vložbino (stockom) se čini vsak dan, kder so banke; naj znamenitije mesto pa je za takšen barant Londonska Stock — Esechange.

40. Mislimo si zdaj, da imamo po gori omenjenem načinu vstanovljeno banko: nekdo si želi izposoditi 1000 gld.; banka bi mu dala 1000 gld. ali v kovini (zlatem in srebernem denarju), ali v svojih notah (bankovcih) kateri papir se vsak čas zahtevaje popolnoma za kovino zameniti more. Ako so bankine note povsodi jednako veljavne se za zlato in srebro zamenivati morejo, bi mnogim, če že ne vsakemu, zavolj lahkoče, prostora in obče prilježnosti ljubše bile nego kovina. Po takem pa bi banka v kratkem spravila v kroženje toliko papirja, kolikor ima v svoji zalogi zlata in srebra, t. j. na mesto zlatega in srebernega denarja krožil bi papir. (Dalje prihodnjič.)

Iglič pri županu.

Iglič (stopi v sobo). Dober dan, slavno srenjsko predstojništvo.

Župan. Servus Iglč. Kaj prinesete novega.

Iglič. Celo nič posebnega. Delegacije so 16. novembra v Pešti skupaj stopile.

Župan. Kako pa je to, da v Pešti, meseca januarja in februarja so na Dunaju skupaj bile.

Iglič. Zdaj pa so v Pešti in drugo leto dojdejo spet na Dunaju skupaj.

Župan. To je zastran za — za —

Iglič. Ne morete prave besede najti.

Župan. Tako je. Kako se že pa pravi, če imata dva samo jeden plajšč in vsak bi si ga rad ogrnol?

Iglič. To se pravi nadloga.

Župan. Tega jaz ne mislim.

Iglič. Če imata dva samo jeden plajšč in če še je ta celo raztrgan, je vsikdar nadloga.

Župan. Kako se pravi o dveh, ki bi drug drugega rad odrinol?

Iglič. Da sta soljubnika.

Župan. Saj jaz ne govorim o ljubezni temoč o politiki.

Iglič. Tudi v politiki se nahajajo soljubniki.

Župan. Jaz pa še nisem nikdar čul, „Bismark in Napoleon sta soljubnika.“ —

Iglič. Tu se navadno pravi, da sta rivala.

Župan. To besedo sem hotel povedati.

Iglič. Rivala se pravita ona, ki se potegujeta za prednost. —

Župan. Soljubnika pa hočeta drug drugega odrinoti. Da se delegacije menjavajo med Dunajem in Pešto se stori zastran rivalstva.

Iglič. Da, in da ne bi nobena pred drugo imela prednosti.

Župan. In to izvira iz dualizma.

Iglič. Tako je.

Župan. Dualizem bi tedaj bil to, da noben pred drugim ne bi imel prednosti.

Iglič. Tako pravijo, ali —

(Urša županova dekla nastopi.)

Župan (jezno). Kaj hočeš tukaj?

Urša. Hotela sem vas vprašati, kaj bomo danes kuhali?

Župan. Zakaj pa mene vprašaš!

Urša. Koga pa bi drugega vprašala, saj bote vi jedli.

Iglič. Urša ima celo prav.

Župan. Kuhaj, kar hočeš.

Urša. Jaz bi rada svinjetino jedla.

Župan. Kuhaj jo.

Urša. Nimamo več svinjetine.

Iglič (se smeje). To pa je res prav smešno.

Urša. Jaz bi rada kuhala turšične žganke.

Župan. Skuhaj je.

Urša. Turšične moke tudi nimamo pri hiši.

Župan (vstane zlo jezno). Kaj me hočeš za norca imeti. —

Iglič. To celo ne. Urša ima samo to napako, da bi to rada imela, kar nima.

Urša. O je, kašo moramo hraniti za postne dni.

Župan. Te pa skuhaj zelja.